

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(вулиця Січових Стрільців, 52-А, м. Київ)
доктору педагогічних наук, професору,
дійсному члену НАПНУ
Віктору ОЛІЙНИКУ

Рецензія

**доктора педагогічних наук, професора
Сорочан Тамари Михайлівни
на дисертацію Золочевської Ольги Федорівни
«Управління розвитком науково-методичної компетентності
вчителів початкової школи»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність теми дослідження зумовлена кардинальними змінами, що простежуються в системі загальної середньої освіти і висувають нові вимоги до суб'єктів освітньої діяльності, а також зростанням соціального та педагогічного значення проблеми управління розвитком науково-методичної компетентності (НМК) вчителів початкової школи. Для конкретизації основних аспектів актуальності проблеми авторка виокремлює суперечності, що передбачає вирішити в процесі дослідження. Підкреслено значення нормативно-правових та науково-методичних документів міжнародного та всеукраїнського рівня, покладених в основу дослідження.

Вважаємо достатньо обґрунтованою актуальність теми дисертаційного дослідження і позитивно відзначаємо прагнення авторки сприяти формуванню нової генерації педагогів початкової школи – конкурентоспроможних, креативних, соціально адаптованих та ініціативних, що прагнуть до професійного зростання, саморозвитку, орієнтуючись на потреби держави і громади, опановувати педагогічні інновації, застосовувати інтерактивні педагогічні технології.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Тему дисертаційного дослідження затверджено на вченій раді Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 2 від 22.02.2022 р.) і погоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 2 від 29.04.2022 р.).

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації вважаємо достатнім. Це забезпечено визначенням наукового апарату, добором методів відповідно до завдань, джерельною базою, проведенням експериментом та інтерпретацією його результатів, напрацюванням значного обсягу практичного матеріалу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому що:

– *уперше* визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-методичні умови управління розвитком НМК учителів початкової школи:

- створення творчого освітнього медіа простору (створення шкільного науково-методичного освітнього простору для розширення поля можливих науково-дослідницьких, творчих дій, проживання в цьому просторі зустрічей, подій, ситуацій, педагогічних обставин);
- створення позитивного психолого-емоційного клімату в педагогічному колективі (облаштування творчого розвивального укладу шкільного життя початкової школи);
- створення ситуації успіху професійної комунікації педагогів початкової школи (організація спільного пошуку робочих орієнтирів, міжособистісних зустрічей і діалогу, співтворчості, співпраці в педагогічному колективі початкової школи);
- вектори розвитку інноваційної науково-методичної активності (використання досвіду інноваційної науково-методичної педагогічної та управлінської діяльності початкової школи);
- позиціонування суб'єкт-суб'єктної діяльності в педагогічному колективі (впровадження активних та інтерактивних методів, технологій, форм науково-методичного, професійно-особистісного розвитку вчителів початкової школи в напрямі розвитку НМК);
- експертно-аналітична умова (експертна оцінка та аналіз розвитку НМК учителів початкової школи засобами моніторингу, рефлексії, гуманітарної експертизи);

– *розроблено* «Індивідуальну освітню траєкторію» розвитку НМК учителя початкової школи (шлях педагога щодо виконання індивідуальної програми, що становить комплекс заходів, розроблених з урахуванням його потреб і можливостей, які забезпечують результативне професійне зростання);

– *розроблено й експериментально перевірено* модель управління розвитком НМК учителів у системі методичної роботи початкової школи, що розкриває зміст, технології, оцінки результативності досліджуваного процесу і створена як цілісна система взаємодії концептуально-цільового, змістового, організаційно-процесуального й аналітико-результативного компонентів на засадах авторської діагностики стану сформованості управління розвитком НМК учителів початкової школи на базі платформи Rediker Software в рамках авторського проєкту «Альфа» із застосуванням Інтерактивної панелі AdminPlus. Детальна інформація про проєкт на сайті <https://www.proektalpha.com/>.

– *уточнено* сутність, структурні компоненти НМК (мотиваційно-ціннісний, теоретико-методологічний, технологічний, рефлексивний); критерії (мотиваційно-акмеологічний: ціннісне ставлення до професійної діяльності, усвідомлення суспільної значущості педагогічної праці та її гуманістичної сутності; когнітивний: ступінь оволодіння професійними знаннями (предметними, методологічними, психолого-педагогічними, методичними, науковими); діяльнісний: система наукових, дослідницьких, методичних умінь і навичок, необхідних для здійснення творчих задумів;

контрольно-оцінний: здатність до критичного аналізу, осмислення й оцінки власної науково-методичної професійної діяльності з метою підвищення її ефективності); показники та рівні (ситуативно-інтуїтивний, нормативно-репродуктивний, активно-пошуковий, творчо-інтелектуальний) розвитку НМК учителів початкової школи.

Практичне значення полягає в апробації та впровадженні інноваційної методики діагностування стану сформованості компонентів управління розвитком НМК учителів початкової школи на базі платформи Rediker Software в рамках авторського проєкту «Альфа» із застосуванням Інтерактивної панелі AdminPlus; оновленні навчально-методичного забезпечення для розвитку НМК учителів початкової школи; розробленні, апробації та впровадженні в систему методичної роботи рекомендацій щодо управління розвитком НМК учителів початкової школи.

Основні положення дисертації можуть бути використані в управлінні розвитком науково-методичної компетентності вчителів початкової школи в умовах методичної роботи, у підвищенні кваліфікації, а також для наукових досліджень за спорідненими проблемами.

Вважаємо достатнім **рівень апробації, повноту викладення в наукових публікаціях** основних положень і практичних результатів дисертаційної роботи, які обговорювались на міжнародних наукових конференціях і заходах освітніх виставок.

Основні положення та результати наукового дослідження представлено у 6 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 5 відображають основні наукові результати дисертації, 1 – методичні рекомендації.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 226 сторінок, із них 178 сторінок – основний текст; 16 таблиць і 10 рисунків на 18 сторінках. Список використаних джерел містить 183 найменування, із них 12 – іноземними мовами.

Упровадження результатів дослідження здійснювалося в Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського, Основ'янському районному управлінні освіти Харківської міської ради Харківської області, чотирьох закладах загальної середньої освіти, що засвідчено відповідними довідками.

Аналіз дисертаційної роботи О.Ф. Золочевської дає підстави для висновку, що в ході дослідження на основі аналізу наукових джерел і здобутків попередніх дослідників проблеми управління розвитком НМК учителів початкової школи автором було виокремлено такі її складники, як когнітивний, змістовий та процесуальний, що віддзеркалюють як функціональні обов'язки, так і особистісні якості вчителів. У дослідженні поняття «управління розвитком науково-методичної компетентності учителів закладів освіти» розглядається як складний, багатогранний, педагогічно спрямований процес, характерними ознаками якого є керованість,

організованість, передбачуваність і завершеність результатів. Дослідниця розглядає НМК учителів початкової школи як системне знання про принципи і способи практико-орієнтованих педагогічних дій, цілісне розуміння механізмів власної діяльності. Вона доводить, що в умовах дефіциту практико-орієнтованого знання стосовно того, як успішно вчити, розвивати, виховувати учнів молодшого шкільного віку в змісті методичної роботи початкової школи мають істотно змінитися просвітницький та управлінський складники. Ми погоджуємося з такою позицією, зважаючи на досвід реалізації Концепції «Нова українська школа».

Грунтуючись на характеристиці поняття «науково-методична компетентність вчителя початкової школи», авторка визначила компоненти НМК педагога початкових класів, до яких віднесено мотиваційно-ціннісний, теоретико-методологічний, технологічний, рефлексивний, а також критерії її сформованості, що складаються з мотиваційно-акмеологічного, когнітивного, діяльнісного, контрольного-оцінного. Критерії у свою чергу характеризуються сукупністю показників, що дозволяють встановити рівні розвитку НМК учителів початкової школи.

Для діагностування сформованості НМК учителів початкової школи дисертанткою використано сучасний цифровий інструментарій на базі платформи Rediker Software в рамках авторського проєкту «Альфа» із застосуванням Інтерактивної панелі AdminPlus, що підвищує вірогідність результатів проведеного дослідження.

Важливим здобутком проведеного дослідження вважаємо визначення й обґрунтування організаційно-методичних умов управління розвитком НМК учителів у системі методичної роботи початкової школи. Погоджуємося з висновками авторки, що до них можна віднести такі: створення творчого освітнього (медіа) простору, створення позитивного психолого-емоційного клімату в педагогічному колективі, створення ситуації успіху професійної комунікації педагогів початкової школи, вектори розвитку інноваційної науково-методичної активності, позиціонування суб'єкт-суб'єктної діяльності в педагогічному колективі, експертно-аналітична умова. Зазначені умови детально характеризуються в дисертації і віддзеркалюють сучасні тенденції науково-методичної роботи.

Одним із вагомих результатів дослідження є розроблення й експериментальна перевірка моделі управління розвитком НМК учителів у системі методичної роботи початкової школи, що розкриває зміст, технології, оцінки результативності досліджуваного процесу і створена як цілісна система взаємодії концептуально-цільового, змістового, організаційно-процесуального та аналітико-результативного компонентів. Це детально охарактеризовано у підрозділі 2.3. Результати експерименту опрацьовані методами математичної статистики, що засвідчує їхню вірогідність.

Відповідно до завдань дослідження розроблені методичні рекомендації щодо управління розвитком НМК учителів у системі методичної роботи, які пройшли належну апробацію.

Оцінюючи зміст та основні положення дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам, констатуємо, що представлене дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки відповідно до мети і завдань дослідження. Робота містить методологічні, теоретичні, методичні положення та висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані автором особисто. Подані в дисертації ідеї, положення, гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою глибокого розкриття теми дослідження. Найбільш суттєві результати викладені у висновках відповідно до завдань дослідження. У цілому робота відповідає вимогам до її оформлення.

Аналіз дисертаційної роботи та поданих матеріалів дозволяє стверджувати, що її авторка О.Ф. Золочевська виявила належний рівень теоретичної підготовки доктора філософії, сформованості вченої і готовності до наукової діяльності.

Не знижуючи загальної позитивної оцінки дисертації, вважаємо за доцільне висловити такі дискусійні положення і зауваження.

1. Вважаємо за доцільне, виходячи з теми дослідження, більше уваги приділити особливостям управління розвитком НМК, зокрема, зазначити його місце у загальній структурі управління, більш глибоко розкрити специфіку управління НМК учителів початкової школи на різних рівнях, охарактеризувати функції управління, такі, як планування, координація, контроль, аналіз тощо.

2. На нашу думку, у підрозділі 1.1. потребують більш чіткого узагальнення і поглибленої характеристики методологічні засади дослідження. Понятійний апарат дослідження включає такі терміни, як розвиток, акмеологія, творчий освітній медіа простір, інноваційні технології тощо, проте відповідні методологічні підходи не охарактеризовані.

3. У таблиці 3.1. «Рейтинг професійних ускладнень і особистісних проблем педагогів початкової школи під час здійснення науково-методичної діяльності» (С.118) наведено такі ускладнення, як «відчуття самотності в сімейній сфері», «психофізичні та нервово-емоційні перевантаження», «дефіцит суспільного визнання» та інші, які виходять за межі дослідження і не підлягають впливу управління розвитком НМК. Тому неможливо встановити їхню кореляцію з предметом дослідження.

4. Доцільно в тексті дисертації більше акцентувати увагу на висвітленні ознак новизни, чітко представити їх у висновках до розділів і у загальних висновках.

5. Слід приділити увагу назвам рисунків. Так, Рис. 3.1. (С.123) має назву «Візуалізація відсоткового значення...», що безпідставно ускладнює сприйняття тексту і сутності інформації.

6. Робота має певні технічні недоліки.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Золочевської Ольги Федорівни «Управління розвитком науково-методичної компетентності

вчителів початкової школи» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає чинним вимогам, зокрема, «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016р. № 261 (зі змінами); «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і освіти дорослих,
директор Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
СОРОЧАН Тамара Михайлівна

